

הלכות אסורי מזבח פרק ה

א. שאור ודבש אסורין לגבי המזבח, ואוסרין בכל שהן שנאמר "כי כל-שאור וכל-דבש, לא-תקטירו . . ." (ויקרא ב, יא); ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן, או לשם קרבן. ואחד המקטירן עצמן, או המקטיר תערובת שלהן לוקה על כל אחד מהן בפני עצמו; ואם הקטיר שניהן כאחד אינו לוקה אלא אחת, לפי ששניהם נאמרו בלאו אחד.

ב. נפל מהם כל שהוא בקטרת, נפסלה; ואם הקטיר ממנה בהיכל, לוקה. ואין הקטרה פחותה מפזית. העלה שאור או דבש בפני עצמן למזבח, פטור: שנאמר "ואל-המזבח לא-יעלו, לריח ניחח" (ויקרא ב, יב) לריח ניחוח אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשם עצים.

ג. אפלו הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה בדבש או בשאור הואיל והוא מן הקרבן, לוקה. פיצד: המעלה מבשר חטאת ואשם, או מבשר קדשים קלים, או משירי המנחות, או ממותר העמר, או מחטאת העוף, או מלחם הפנים ושתי הלחם, או מלוג שמן שלמצרע המעלה כזית מאחד מאלו בחמץ או בדבש, בין למזבח בין לפכש לוקה: אף על פי שאין כל אלו ראויין להקטרה, הואיל והן קרויין קרבן, חייב עליהן, שנאמר "קרבן ראשית תקריבו אתם, לה' . . ." (ויקרא ב, יב).

ד. וכן אסור להקטיר על המזבח דבר מכל דברים אלו שאינן ראויין להקטרה כגון בשר חטאות ואשמות, ושירי מנחות, וכיוצא בהן: מפי השמועה למדו שכל דבר שמקצתו לאשים, הרי שאריתו בכל תקטירו.

ה. המקטיר אברי בהמה טמאה על גבי המזבח לוקה, ואף על פי שאסור הקרבתה מכלל עשה: שהרי נאמר מן הטהורה אכל ומן הטהורה הקרב, הא טמאה לא תאכל ולא תקריב כשם שלוקה על אכילת הטמאה הבא מכלל עשה כמו שבארנו במקומו, כך לוקה על הקרבתה.

ו. אבל המקריב אברי חיה טהורה עובר בעשה, ואינו לוקה. ומנין שהוא בעשה: שנאמר "מן-הבהמה, מן-הבקר ומן-הצאן, תקריבו" (ויקרא א, ב), הא מן החיה לא תקריבו; ולאו הבא מכלל עשה, עשה.

ז. הגונב או הגזל, והקריב הקרבן פסול; והקדוש ברוך הוא קראו שונאו, שנאמר "שנא גזל בעולה" (ישעיהו סא, ח). ואין צריך לומר, שאינו מתקבל. ואם נתאשו הבעלים הקרבן כשר, ואפלו היה חטאת שהפוגהים אוכלין את בשרה. ומפני תקנת מזבח אמרו שהחטאת הגזולה אם נודעה לרבים אינה מכפרת, אף על פי שנתאשו הבעלים: כדי שלא יאמרו, מזבח אוכל גזלות. וכן העולה. הגונב עולת חבירו, והקריבה סתם נתכפרו בה הבעלים הראשונים.

ח. אין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל, ולא מן החדש קדם לעמר, ולא מן המדמע, ואין צריך לומר מערלה וכלאי הכרם מפני שהיא מצוה הבאה בעבירה, שהקדוש ברוך הוא שונאה. ואם הביא, לא נתקדשו להיותן ראויין לקרבן; אבל נתקדשו להפסל, ויהיו כקדשים שנפסלו.

ט. כל המנחות אין מביאין אותן מן החדש קדם שתי הלחם לכתחלה, שהרי נאמר בהן "בפורים, לה'" (ויקרא ב, יד; ויקרא כג, יז); ואם הביא, פשר. ומביאין נסכים מן המקצה, ביום טוב. י. מצות עשה למלח כל הקרבנות, קדם שיעלו למזבח שנאמר "על כל-קרבנך, תקריב מלח" (ויקרא ב, יג). ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח חוץ מן יין הנסכים, והדם, והעצים; ודבר זה קבלה, ואין לו מקרא לסמוך עליו.

יא. ומצוה למלח הבשר יפה יפה, כמולח בשר לצלי שמהפך את האבר, ומולח; ואם מלח כל שהוא, אפלו בגרגר מלח אחד פשר. הקריב בלא מלח כלל לוקה, שנאמר "ולא תשבית מלח ברית אלהיך" (ויקרא ב, יג). ואף על פי שלוקה, הקרבן פשר והרצה: חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקמיצה כמו שיתבאר, שנאמר "ולא תשבית מלח ברית אלהיך, מעל מנחתך" (שם).

יב. המלח שמולחין בו כל הקרבנות משלצבור, כמו העצים; ואין היחיד מביא מלח או עצים לקרבנו, מביתו. ובשלושה מקומות היו נוהגין המלח בלשפת המלח, ועל גבי הכבש, ובראשו שלמזבח: בלשפת המלח, היו מולחין עורות הקדשים; ועל גבי הכבש, מולחין האברים; ובראשו שלמזבח, מולחין הקמץ והלבונה ומנחות הנשרפות ועולת העוף.

הלכות אפורי מזבח פרק ו

א. כשם שמצוה להיות כל קרבן תמים ונבחר, כך נסכיו יהיו תמימים ונבחרים שנאמר "תמימים יהיו-לכם, ונספיהם" (במדבר כח, לא), שיהיו הנסכים תמימים: שלא יביא נסכים לא יין מעשן, ולא סלת שהתליעה, ולא יבלל בשמן שריחו או טעמו רע.

ב. וכן עצי המערכה לא יהיו אלא נבחרים, ולא יהיה בהם תולעת. וכל עץ שהתליע פשהוא לח, פסול למזבח; התליע יבש, גורד את המקום שהתליע. ועצי סתירה, פסולין; לעולם לא יביאו אלא חדשים.

ג. המקדיש יין פסול או סלת פסולה או שמן פסול או עצים פסולים, למזבח הרי הדבר ספק: אם דומים לבעל מום כבהמה, ולוקה; או אינן כבעל מום. לפיכך אינו לוקה, ומכין אותו מפת מרדות.

ד. הסלת והיין והשמן והלבונה והעופות והעצים וכלי שרת שנפסלו, או שנטמאו אין פודין אותן, שנאמר "והעמיד . . . והעריך" (ויקרא כז, יא-יב): כל שישנו בהעמדה, נעריך; ואלו, אינן בכלל העמדה לפיכך אין נפדין לעולם.

ה. במה דברים אמורים, בשנפסלו או נטמאו אחר שנתקדשו בכלי השרת; אבל קדם שיתקדשו בכלי אם נטמאו או נפסלו, פודין אותן. אבל טהורין אף על פי שעדיין לא קדשו בכלי, אין פודין אותן: חוץ ממנחת חוטא שנאמר בה "מחטאתו" (ויקרא ה, י) "על-חטאתו" (ויקרא ה, יג), לומר שמביא חטאתו מדמי חטאתו כמו שיתבאר; לפיכך קדם שתתקדש בכלי שרת, הרי היא פקדשת דמים, ופודין אותה, אף על פי שהיא טהורה.

וְכָל הַנִּסְכִּים שֶׁנִּטְמְאוּ עוֹשֶׂה לָהֶן מַעֲרָכָה בְּפָנֵי עֲצָמָן, וְשׁוֹרְפֵן בַּמִּזְבֵּחַ.

ו. מִי הֵחָג שֶׁנִּטְמְאוּ, וְהַשִּׁיקֵן וְטִהְרֵן כְּמוֹ שִׁיתַּבָּאֵר בְּטִהְרוֹת אִם טִהְרֵן, וְאַחֵר כֶּךָ הִקְדִּישָׁן הָרִי אֵלּוּ מִתְנַסְכִּין; וְאִם הִקְדִּישָׁן, וְאַחֵר כֶּךָ נִטְמְאוּ הוּאִיל וְנִדְחוּ, יִדְחוּ. זֵיתִים וְעֲנָבִים שֶׁנִּטְמְאוּ דוֹרְכֵן פָּחוֹת פָּחוֹת מִכְּבִיצָה, וְהַמְשָׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּשֵׁרִים לְנִסְכִּים: שֶׁהַמְשָׁקָה מִפְקֵד הוּא בָּאֵכֶל, וְכֹאֵלּוּ אֵינּוּ מְגוּפוֹ.

ז. מַעֲלָה יִתְרָה עָשׂוּ חֲכָמִים בְּקִדְשִׁים, שֶׁזָּרְעִים שֶׁנִּטְמְאוּ אֶפְלוּ זָרַעַן הַיּוֹצֵא מֵהֶן פָּסוּל לְנִסְכִּים, שְׂאִין זְרִיעָה מוֹעֵלֶת לְקִדְשִׁים. וְכֵן הָעֲצִים וְהַלְבוֹנָה אֵף עַל פִּי שְׂאִינָן אֲכָלִין, הָרִי הֵן מִטְמְאִין כָּאֵכֶל לְעֻנִּין הַקְּרִבְנוֹת; וַיִּפְסְלוּ הָעֲצִים וְהַלְבוֹנָה בְּטִמְאָה זוֹ לַמִּזְבֵּחַ, וְאִין מְקַרִּיבִין אוֹתָן.

ח. וְאֵלּוּ הֵן הַיִּינוֹת הַפָּסוּלִין לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ הַמְתוֹק, וְהַמְעֻשָׁן, וְהַמְבָּשָׁל בָּאֵשׁ, וְהַמְבָּשָׁל בְּשֶׁמֶשׁ עַד שֶׁנִּשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ בְּבִשּׁוֹל. אֲבָל יֵין שֶׁמֶחֱמִין אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶשׁ וְלֹא נִתְּנָה בּוֹ טַעַם בִּשּׁוֹל, וְכֵן יֵין צְמוּקִין, וְיֵין מִגְתּוֹ שֶׁלֹּא שָׁהָה אַרְבָּעִים יוֹם, וְיֵין הַדְּלִיּוֹת, וְיֵין כֶּרֶם הַנְּטוּעַ בְּבֵית הַשְּׁלֵהִין אוֹ בְּבֵית הַזִּבְלִים, אוֹ יֵין גִּפְנִים שֶׁנִּזְרַע זֶרַע בִּינִיהֶן, אוֹ יֵין כֶּרֶם שֶׁלֹּא נַעֲבַד כָּל אֵלּוּ הַיִּינוֹת לֹא יָבִיא לְכַתְּחֻלָּה; וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר.

ט. יֵין שֶׁנִּתְגַּלָּה, פָּסוּל לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. הַדְּלָה גִּפֵּן עַל גַּבֵּי תֵּאֲנָה, יֵינָה פָּסוּל לְנִסְכִּים מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁתַּנָּה רִיחוֹ, וְהָרִי הוּא אוֹמֵר "זֶבַח וְנִסְכִּים" (ויקרא כג, לד): מֶה זֶבַח שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה, אֵף נִסְכִּים שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנּוּ.

י. סֵלֶת שֶׁהִתְלִיעָה רַבָּה, אוֹ שֶׁהִתְלִיעַ רַב הַחֲטִים שֶׁנַּעֲשֶׂת מֵהֶן פָּסוּלָה; הִתְלִיעַ רַב חֲטָה אַחַת, הָרִי זֶה סֶפֶק. וְכָל סֵלֶת שֶׁנִּשְׁאָר בָּהּ קֶמַח, פָּסוּלָה. כִּיצַד בּוֹדֵקָה: מְכַנִּס הַגִּזְבֵּר יָדוֹ לְתוֹךְ הַסֵּלֶת אִם עָלָה בָּהּ אֵבֶק, פָּסוּלָה עַד שִׁיַּחֲזוֹר וַיִּנָּפֶה אוֹתָהּ; אֲבָל סֵלֶת חֲטִים שֶׁנִּזְרָעוּ בְּבֵית הַשְּׁלֵהִין, אוֹ בְּבֵית הַזִּבְלִים, אוֹ בְּבֵית הָאֵילָן, אוֹ בְּאֶרֶץ שֶׁלֹּא נָרָה וְלֹא עֲבָדָה לֹא יָבִיא לְכַתְּחֻלָּה; וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר.

יא. חֲטִים שֶׁלְקָטָן מִגִּלְלֵי הַבֶּקֶר, וְזֶרַעַם הָרִי אֵלּוּ סֶפֶק אִם עֲבָרָה מֵאִיסוֹתָן בְּזִרְיעָה, אוֹ עֲדִין הֵן מְאוּסִין. לְפִיכָּךְ לֹא יָבִיא מֵהֶן מִנְחוֹת; וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר.

יב. וְאֵלּוּ הֵן הַשְּׁמָנִים הַפָּסוּלִין שֶׁמֶן שֶׁלְגִרְגָּרִים שֶׁנִּשְׁרָוּ בַּמִּים, אוֹ שֶׁלְזִיתִים כְּבוּשִׁין, אוֹ שֶׁלּוֹקִין, אוֹ שֶׁמֶן שֶׁלְשֹׁמְרִים, אוֹ שֶׁמֶן שְׂרִיחוֹ רָע: כָּל אֵלּוּ פָּסוּלִין. אֲבָל שֶׁמֶן זֵית שֶׁנִּטְעוּ בְּבֵית הַזִּבְלִים, אוֹ בְּבֵית הַשְּׁלֵהִין, אוֹ שֶׁנִּזְרַע זֶרַע בִּינִיהֶן, אוֹ שֶׁמֶן שֶׁהוּצִיאוּ מִזִּיתִים שֶׁלֹּא בָּשְׁלוּ אֵלֶּא עֲדִין הֵן פִּגִּין כָּל אֵלּוּ לֹא יָבִיא; וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר.

יג. כָּל הַמִּנְחוֹת וְהַנִּסְכִּים כְּשֵׁרִים מִהָאֶרֶץ וּמִחוּצָה לָאֶרֶץ, מִן הַחֹדֶשׁ וּמִן הַיֵּשֶׁן, וּבִלְבָד שִׁיבִיאוּ מִן הַמִּבְחָר, כְּמוֹ שִׁיתַּבָּאֵר: חוּץ מִן הָעֶמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁאֵינָן בָּאִין אֵלֶּא מִן הַחֹדֶשׁ, וּמֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

הלכות אסורי מזבח פרק ו

א. לא כל דבר שאינו פסול, מביאים אותו לכתחלה. כיצד: היה חייב עולה לא יביא שה פחוש וכעור, ויאמר הרי אין בו מום; ועל זה נאמר "וארור נוכל . . ." (מלאכי א, יד): אלא כל שיביא לקרבן, יביא מן המבחר.

ב. וכך היו עושין בזמן המקדש מביאין אילים ממואב, ומביאין כבשים שגביהן רחבים מחברון, ומביאין עגלים מן השרון, וגוזלות מהר המלך, ומביאין יין מקרוחין וחלוטין, וסלת ממכמש ויוחנה, ומביאין שמן מתקוע.

ג. כל העצים החדשים, פשרים למערכה. ולא היו מביאין משלזית, ולא משלגפן משום ישוב ארץ ישראל; ובאלו היו רגילין במרביות שלתאנה שלחרשין שאינן בישוב, ובשלגאגוז, ובשלעץ שמן. והגזרין שעשה משה אמה ארץ ואמה רחב, ועבין כמחק גדיש שלסאה; וכמותן עושין לדורות.

ד. וכיצד היו עושין בזריעת חטי המנחות והנסכים: נר חצי השדה בשנה ראשונה, וזורע חצייה; ובשנה שניה, נר החצי שזרע בראשונה, וזורע החצי האחר, קדם לפסח שבועים יום. ואם לא היתה השדה עבודה חורש ושונה, ואחר כך זורע. ובזרר החטים יפה יפה; ואחר כך שף את החטים, ובועט בהן הרבה עד שיתקלפו.

ה. כל החטים שלמנחות טעונות שלוש מאות שיפה, וחמש מאות בעיטה: שף אחת ובועט שתיים, שף שתיים ובועט שלוש; נמצאו שלוש שיפות וחמש בעיטות. וחוזר חלילה, עד שיגמר שלוש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה כדי שיתקלפו הרבה. וחושב ההבאה וההולכה בשיפה אחת, להחמיר. ואחר כך טוחן, ומרקד יפה יפה.

ו. היין מביא ענבים מן הרגליות, מן הכרמים העבודים פעמים בשנה; ודורף, וכונסין אותו בקביות קטנות. ואין מניחין אותן אחת אחת ולא שתיים שתיים, אלא שלוש שלוש; ואינו ממלא את הקבית עד פיה, כדי שיהיה ריחו נודף.

ז. היה הגזבר יושב והיין יוצא מן הנקב שבצד החבית כיון שיראה שינוי השמרים מתחיל לצאת פוסק ואינו לוקח, ומאימתי מביא מאחר מ' יום לדריכתו עד שתי שנים או יתר מעט, ואם הביא יין ישן מבמה שנים הרי זה כשר והוא שלא יפסד מעמו.

ח. תשעה מינין בשמן מפני שינוי מעשיו, כיצד זית שגררו בראש הזית ובררו אחת אחת ובתשו ונתנו לסל השמן שיצא ממנו הוא הראשון, חזר אחר כך ומענו בקורה השמן שיצא ממנו הוא השני, ואם חזר אחר שמענו ומחנו ומענו שנייה השמן שיצא ממנו הוא השלישי, ויתים שמסקן כולן בערכוביא והעלן לגג וחזר ובירר גרגר גרגר ובתשן ונתנן לסל השמן שיצא ממנו הוא הרביעי, ואם טענו בקורה אח"כ השמן שיצא הוא החמישי, וחזר ומחן ומען פעם שנייה השמן שיצא הוא הששי, ויתים שמסקן ומענן בתוך הבית עד שילקו והעלן ונגבן ואח"כ בתש ונתן לסל השמן שיצא הוא השביעי, חזר ומען בקורה

השמן שיצא הוא השמיני, חזר ומחן ומען פעם ב' השמן שיצא הוא התשיעי.

ט. אע"פ שכולן כשירין למנחות, הראשון אין למעלה ממנו, ואחריו השני והרביעי ושניהן שוין, ואחריהם השלישי והחמישי והשביעי ושלשתן שוין, ואחריהם הששי והשמיני ושניהם שוין, והתשיעי אין למטה ממנו.

י. אין כשר למנורה אלא ראשון ורביעי ושביעי בלבד שנא' כתית למאור אין כשר למנורה אלא היוצא מן הכתוש בלבד, אבל למנחות כולן כשירין.

יא. ומאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו, כדי לידע יפה שאין למעלה ממנו והשוה והפחות שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו, הרי נאמר בתורה והכל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע י"י אל הכל ואל מנחתו, והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהיה מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו, האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו, כסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו, הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לי"י וגו'. סליקו להו הלכות איסורי המזבח.